

Impressies AAA Conference, Anaheim (California), 3-6 augustus 2008

Begin augustus vond in Anaheim (nabij Los Angeles) het jaarlijkse congres plaats van de [American Accounting Association](#). Twee extreem grote hotels waren afgezonderd om het bijna niet voor te stellen aantal van circa drieduizend deelnemers aan de conferentie te kunnen herbergen. Het Nederlandse aandeel hierin bedroeg al snel zo'n twee tot drie promille, ofwel: op twee handen te tellen. Naast de natuurlijke oververtegenwoordiging van Amerikanen, was ook de aanwezigheid van de Aziaten opvallend.

De onderwerpen van de presentaties en panelbijeenkomsten varieerden van *accounting* tot *taxation* en *auditing*. Vanuit mijn onderzoeksspecialisme bezocht ik zelf hoofdzakelijk een aantal auditing-presentaties. Enkele daarvan wil ik graag kort benoemen vanwege de relevantie voor de praktijk.

Information blur-effecten

Benjamin Luippold en Thomas Kida presenteerden een onderzoek naar – wat zij noemden – de ‘information blur-effecten’ die optreden bij het uitvoeren van cijferbeoordelingen. Bij een cijferbeoordeling worden achtereenvolgens de volgende cognitieve processen doorlopen:

- het voor de geest halen van cliënts specifieke kennis opgeslagen in het geheugen
- het vaststellen van de probleemweergave
- de zoektocht naar informatie anders dan op basis van het geheugen
- het genereren van hypothesen of verwachtingen
- en tenslotte het evalueren van deze verwachtingen.

‘Information blur-effecten’ impliceren dat het nogal wat uitmaakt hoe uitgebreid of diepgaand de informatieset is samengesteld die het vertrekpunt vormt voor het uitvoeren van cijferbeoordelingen. Wordt hierbij bijvoorbeeld volstaan met geaggregeerde ratio's, of financiële gegevens op een hoog aggregatieniveau, dan zullen de hypothesen/verwachtingen minder scherp worden geformuleerd en zal minder gemakkelijk een mogelijk materiële fout in de jaarrekening aan het licht komen

De onderzoekers suggereren op basis van hun onderzoek dat bij het uitvoeren van de cijferbeoordeling te snel verwachtingen worden geformuleerd, zonder zich daarbij voldoende rekenschap te geven van de toereikendheid van de informatieset.

Kortom, meer aandacht besteden aan informatieverzameling. Maar ook: goed aandacht besteden aan het scherp formuleren van verwachtingen.

Business risk audit

Een tweede onderzoek dat me inspireerde, was het onderzoek van **Bill Wright en Ken Trotman** naar de zogenaamde ‘*triangulation of evidence*’. Hun onderzoeksthema was gerelateerd aan het thema van mijn eigen presentatie, namelijk onderzoek in de context van de business risk audit.

Triangulation of evidence wil zeggen dat de accountant bewijsmateriaal uit verschillende bronnen verzamelt om daarmee de beweringen van het management te staven. Dit concept vormt een belangrijk onderdeel van moderne controlebenaderingen (zie bijvoorbeeld het boek van Bell e.a., 2005, *The 21st Century Public Company Audit*).

Volgens de business risk audit-methodologie volgt de jaarrekening in beginsel logischerwijze uit het door de cliënt gekozen business-model, de gevolgde of te volgen strategie, en de externe en interne ontwikkelingen die invloed hebben op het business model.

De accountant beoordeelt in hoeverre externe informatie (bijvoorbeeld over de *current business state*) en interne informatie (bijvoorbeeld managementinformatie over het realiseren van doelstellingen) logisch verband houden met de gerealiseerde resultaten, zoals die blijken uit de (concept) jaarrekening.

Inconsistentie tussen interne en externe informatie kan duiden op een verhoogd frauderisico. De onderliggende onderzoeksvraag is natuurlijk in hoeverre de accountant voldoende vaardig is en voldoende kennis van de business van de cliënt heeft om de (in)consistentie goed te kunnen beoordelen.

Volgens de onderzoekers waren de senior auditors goed in staat om de impact van twee verschillende situaties (één situatie waarbij de strategie consistent was met interne/externe informatie en één waarbij de strategie niet consistent was) te beoordelen in het kader van de frauderisicobeoordeling. Een opvallend onderzoeksresultaat, aangezien de relatieve nieuwigheid van de business risk audit in andere onderzoeken te zien geeft dat het verbinden van bedrijfsrisico's aan jaarrekeningrisico's een lastige controletaak is.

Innovatief onderzoek

Veruit de meerderheid van alle onderzoeken heeft historische gegevens als onderzoeksobject. De wetenschap volgt daarmee de praktijk van het accountantsberoep. Daarom is het goed om op deze plaats ook melding te maken van innovatief onderzoek, zoals bijvoorbeeld het onderzoek dat werd gepresenteerd door *Ted Mock en Hironori Fukukawa*.

Hun onderzoek gaat over mogelijke verschillen in het hanteren van het traditionele audit risk-model. Deze verschillen kunnen betrekking hebben op de wijze waarop de accountant onzekerheden (risico's) feitelijk kwantificeert in het model. In technische termen is sprake van twee vormen: '*belief-based*' versus '*probability-based*'.

Alvorens het experiment uit te voeren, gaven zij aan de doelgroep een korte training in de nieuwe wijze van het maken van risico-inschattingen. Alleen al qua onderzoeksoptiek is dit innovatief te noemen.

Hoewel de analyses nog verdere uitwerking behoeften, gaven de onderzoekers wel aan dat de big four-kantoren serieus overwogen om de definitieve uitkomsten mee te gaan nemen in een mogelijke aanpassing van de controlemethodologie van de firma's. Op deze wijze draagt wetenschappelijk onderzoek ook daadwerkelijk bij aan een verbetering van de oordeelsvorming in de praktijk van de beroepsuitoefening.

Actuele onderwerpen zoals bijvoorbeeld XBRL en data-mining ontbraken natuurlijk niet. Via diverse panels werd de actualiteit uiteengezet en een diversiteit aan actuele onderzoeksvragen gelanceerd.

In aanvulling op de diverse presentaties was er een grote hoeveelheid stands, waar onderzoekers in de gelegenheid waren hun onderzoek middels een poster te bespreken met geïnteresseerden. Ook waren er stands aanwezig van de internationale uitgevers van studieboeken en vertegenwoordigers van bedrijven die audit tools leveren, zoals IDEA (Caseware) en ACL.

Inhoudelijk kijk ik terug op een enerverende conferentie, waarbij ook veel mogelijkheden aanwezig waren om de internationale (wetenschappelijke) contacten uit te breiden en te intensiveren.

De AAA conferentie 2009 zal volgend jaar in New York plaatsvinden.

Niels van Nieuw Amerongen

Dr. Niels van Nieuw Amerongen RA is Associate professor Auditing & Assurance aan Nyenrode Business Universiteit en partner bij Solutional Assurance Services.